

Digitale arkivregistraturer.

Niels Frandsen.

Når man taler om arkivregistratur, er det ikke et spørgsmål om det skal på internettet. For det er klart at arkivets brugere vil forlange at kunne sidde hjemme og finde de arkivalier, de skal bruge, og samtidig også bestille dem via internet eller e.mail, så de ligger klar, når brugeren møder op på arkivet.

Hvis en arkivregistratur skal kunne fungere på internettet, er der nogle krav, der må opfyldes. Man skal kunne søge bredt, og man skal kunne søge snævert. Man skal kunne søge på langs og man skal kunne søge på tværs. Og man skal kunne søge på en kombination af oplysninger.

Problemet for de fleste arkiver er, at man er bundet af historien. Arkivet er allerede registreret, men det er ikke sikkert at systemet egner sig til internettet. Det kan være dyrt og langvarigt at skulle omregistrere hele arkivbestanden, og man må så huske, at de gamle signaturer skal med, og der skal kunne søges på dem. For man får problemer, når man skal prøve at finde den arkivæske eller protokol som en tidligere forfatter har benyttet og henvist til., hvis man ikke kan søge på den gamle arkivregistratur og se, hvad den nu hedder.

Grønlands Landsarkiv har lige fra starten haft registrering på EDB. Det har været en stor hjælp gennem årene, men har også givet problemer. Det største problem er, at systemet er næsten 20 år gammelt, det er lavet specielt til Grønlands Landsarkiv, og den person, der har skabt det, er for længst flyttet til Danmark. Det har derfor ikke været muligt at få opdateret systemet, der oprindeligt er skabt i KnowledgeMan, senere konverteret til Vista og endnu senere gjort IBM-kompatibel. Ved disse konverteringer er der gået nogle funktioner tabt. Så vi arbejder nu på at tage et andet arkiveringssystem i brug, samtidig med at vi gerne vil beholde de bedste sider af det gamle system.

Grønlands Landsarkivs registreringssystem

Udarbejdelsen af det gamle arkivregistreringssystem på Grønlands Landsarkiv blev iværksat to år efter at arkivet var oprettet. Det var en fordel, fordi man ikke var bundet af et tidligere, manuelt registreringssystem. Man kunne starte på bar bund og udnytte de muligheder, der findes i EDB. Jeg vil derfor bruge Grønlands Landsarkivs registreringssystem som model for en internet-registratur for mindre arkiver.

Systemet identificerer arkivenheden med to numre. Proveniensnummeret, arkivnummeret, for de offentlige myndigheder og institutioner er opbygget som en journalplan i centimalsystemet. Hvert arkiv har to eller tre led, hvor det første led angiver arten af arkivet. Ligesom ved journalplaner er myndighederne samlet i grupper efter deres art. Numrene 20-29 omfatter kirke, kultur og undervisning. 21 er kirkens tilsynsmyndighed, biskop og provst, 22 er præstegældene, 28 folkeskoler.

Andet led angiver i mange tilfælde kommunen. Der er faste numre for kommunerne og rækkefølgen er geografisk, således at den sydligste kommune Nanortalik har 01, den næste

Qaqortoq 02 og så fremdeles. Der er i alt 18 kommuner, og den sidste, Ittoqqortoormiit, har nummer 19. Forskellen skyldes, at en kommune er nedlagt, tilfældigvis kommune nr. 13.

Hvor der er flere institutioner af samme type i kommunen, tilføjes et tredje led. Det gælder f. eks. folkeskoler og kommuneråd.

Der er nogle hovednumre, hvor andet led ikke er kommunenummeret. Det gælder f.eks. videregående uddannelser og erhvervsuddannelser. Det kunne selvfølgelig gøres med dem lige så vel som med folkeskolerne, men der har man valgt at nøjes med to led.

Således som systemet er opbygget, kan vi søge på det enkelte arkiv. Hvis vi taster 22.06 får vi registraturen over alt, hvad der ligger på Landsarkivet vedrørende Nuuk præstearkiv. Taster vi 35.08 får vi tilsvarende en registratur over hvad der er afleveret fra Sisimiut kommune. Men vi kan også søge på præstearkiver i almindelighed. Hvis vi taster 22 og "Søg", så får vi registraturerne over alle præstearkiverne fra hele Grønland. Taster vi 31 og "Søg" får vi registraturerne over alle forstanderskaberne.

Men vi kan også søge på tværs. Hvis vi dropper det første led af arkivnummeret og indtaster andet led – kommunenummeret – får vi registraturerne for næsten alle arkiver vedrørende den pågældende kommune.

Hvis vi indtaster 06, får vi arkivalierne fra Nuukområdet, enten det er præstegæld, kommune eller andet.

Sådan en tværgående oversigt er en stor hjælp for lokalhistorikere og for forskere, der ønsker at arbejde med bestemte lokaliteter.

Privatarkiverne har treledsnumre, men med bogstav P eller Q foran. Personarkiverne nummereres fortløbende, men foreningsarkiver og virksomhedsarkiver har også kommunenummer som andet led, og dem vil man således også få med ved en tværgående søgning på kommune.

Indhold

På etiketten på arkivenheden anføres arten af indholdet: designationer, hovedbog, dagbøger, repartitioner m.m. Desuden står der et nummer, der giver den samme oplysning.

Disse indholdsnumre er ligeledes opbygget som et journalsystem, men kun i to led. Numrene 20-29 omfatter personalesager, 40-49 Klientsager, 70-79 Regnskab. Hvert af hovednumrene er så igen underopdelt.

Det vil sige, at hvis man ønsker at se, hvad der findes af grønlænderbøger fra Egedesminde kolonibestyrer, taster man først 57.10.01, Egedesminde kolonibestyrer, og derefter 72.21. Så får man registraturen over grønlænderbøger fra Egedesminde koloni. Her kan man også gå på tværs. For eksempel ved at gå ind på 72.21 og finde alle grønlænderbøgerne. Det samme med dagbøger og hvad man ellers er interesseret i.

Vil man se, hvad der findes af embedsdagbøger i Nuuk præstearkiv, taster man 22.06 og derefter 07.10, koden for kirkelige embedsdagbøger. Dagbøger fra privatpersoner har nummer 07.80. Hvis man nøjes med at søge på 07, får man alle dagbøger, embedsdagbøger såvel som private dagbøger. Og ved at kombinere .06 og 07 får man alle dagbøger fra Nuuk.

Sted

Der er også en stedkode i systemet. Hvis man taster den ind, kan man finde de arkivalier, der vedrører et bestemt sted. Taster man stedkoden for Nivak ind, får man at vide, at der er mandtalslister fra bygden i en æske med "Mandtalslister, diverse bygder" i præstearkivet fra Egedesminde/Aasiaat.

Stedkoderne kan også kombineres med indhold, når man laver en søgning.

Det er selvfølgelig også muligt at søge på tidsperioder, men det vil jeg ikke komme nærmere ind på at hensyn til tiden.

Så vort gamle registreringssystem er velegnet til internettet, fordi der er flere forskellige søgemuligheder, og det er enkelt at bruge.

Begrænsninger

Men der er selvfølgelig nogle begrænsninger, affødt af registreringen. Man kan f.eks. ikke gå ind og finde spiritusbevillinger. Det skyldes at de ligger på et journalnummer, og på arkivæskerne med journalsager angives kun ydernummer.

Problemet kan ordnes med henvisninger, hvor man så kan søge på henvisningsordet. Men man må også vurdere, hvor detaljeret arkivregistraturen skal være. Skal man under elevsager kunne finde den enkelte elev og den enkelte person under personalesager? Mange arkivbrugere ville sige ja, men der må være en grænse.

Hjælpemidler

Hvis man blot lægger et registreringssystem ud på internettet vil der være mange betegnelser, som ikke umiddelbart er forståelige for den almindelige bruger. I dette tilfælde betegnelser som forstanderskab, kommuneråd, grønlanderbøger og missionsprotokoller.

Derfor må der ved en arkivregistratur på internettet også være mulighed for at gå ind i en ordliste, samtidig med at man har registraturen på skærmen, så man kan se, hvad betegnelserne dækker, og med henvisninger til andre, tilsvarende arkivalier.

Man skal selvfølgelig også kunne gå ind i registraturen og se fortegnelsen over arkiver, lige så vel som man skal kunne se fortegnelsen over indhold og kunne finde indholdsnummeret for grønlanderbøger, dagbøger eller hvad man nu er interesseret i.

Andre systemer

De danske lokalarkiver bruger et system, der hedder Arkibas. Her kan man søge på arkivtype – andelsmejerier, vælgerforeninger o.l. – eller på sted, og man får så en liste over de relevante arkiver. Derefter skal man gå ind i hvert enkelt arkiv. Man kan ikke – så vidt jeg kan se – få en samlet registratur over f.eks. andelsmejerier kaldt frem på skærmen.

Igen – så vidt jeg kan se – er det heller ikke muligt at søge på indhold, således at man f.eks. kan se hvad der findes af dagbøger. I stedet må man gå ind i de enkelte arkiver, hvor man har en mistanke om at der kan findes dagbøger. Det er altså en noget mere tidskrævende proces end ved det grønlandske system.

Problemer

For de mindre arkiver kan der være problemer med at skabe et EDB-registreringssystem med hensyn til om arkivet har en tilstrækkelig ekspertise, omkostningerne ved at udvikle systemet,

Niels Frandsen

Digitale arkivregistraturer

og problemerne med opdatering og vedligeholdelse. Det sidste er netop det problem, som Grønlands Landsarkiv er løbet ind i.

Muligvis kunne flere mindre arkiver, f.eks. Grønlands og Færøernes Landsarkiver med flere, gå sammen om at lave et arkiveringssystem, som i hovedtrækkene er ens, men hvor det enkelte arkiv kan tilpasse det til egne forhold.